

סדר זרעים

מסכת מעשר שני

עם פירוש רבי עובדיה מברטנורא

עם פירוש משנת רפאל

לרבי רפאל בן משה פרנסים זצ"ל

בו יבוארו

פשט המשנה, הרחבות מהגמרא וקורות חיי התנאים

מסכת מעשר שני היא המסכת השמינית בסדר זרעים. לאחר שהופרשה מהתבואה תרומה גדולה לכהן ומעשר ראשון ללוי, מפרישים ממנה מעשר שני, ודין זה נוהג בשנה ראשונה, שנייה, רביעית וחמישית לשמיטה (ובשנה שלישית ושישית מפרישים מעשר עני).

את המעשר שני חייבים לאכול בקדושה בירושלים, לפי שנאמר בו "קָדֹשׁ לַיהוָה" (ויקרא כז, ל). אם קשה להעלותו, רשאי לפדותו ולהעלות את דמי פדיונו לירושלים, ויקנה בדמי הפדיון אוכל או קרבן שלמים ויאכלם בירושלים.

וכן פירות נטע רבעי או כרם רבעי, דינם הוא כמעשר שני, שמעלים אותם או דמי פדיונם לירושלים ונאכלים שם.

במסכת זו חמישה פרקים אשר עוסקים בפרטי ההלכות של מעשר שני ופדיונו, נטע רבעי, כרם רבעי ודיני ביעור המעשרות.

לרפואת דבורה בת תרצה שושנה

שמות פרקי המסכת

1. מעשר שני (אין מוכרין אותו) . . . . . שלג
2. מעשר שני (ניתן לאכילה) . . . . . שלח
3. לא יאמר אדם . . . . . שמה
4. המוליך פירות . . . . . שוב
5. כרם רבעי . . . . . שנט

פרק ראשון

דיני קדושת מעשר שני

משנה א

מַעֲשֵׂר שְׁנִי קודש הוא, שנאמר בו (ויקרא כז, ל):
 "קִדְּשׁ לַה'", ואסור לנהוג בו כדרך שנוהגים בממון
 חול, לפיכך **אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ** אפילו כדי שיעלהו
 הלוקח לירושלים לאכלו שם, **וְאֵין** בית הדין
 והמלווה **מְמַשְׁפְּנִין אוֹתוֹ** תמורת הלוואה שניתנה,
וְאֵין מַחְלִיפִין אוֹתוֹ - לא יתן לחברו פירות של
 מעשר שני להעלותם לירושלים, ויטול ממנו פירות
 חולין כנגדם, **וְלֹא שוֹקְלִין כְּנֻגְדוֹ** - שפירות מעשר
 שני ישמשו כמשקל כנגד פירות אחרים, משום ביזוי
 מצווה, **וְלֹא יֹאמֵר אָדָם לְחֵבְרוֹ** אפילו
בִּירוּשָׁלַיִם: הֵילֶךְ יֵין וְתֵן לִי שְׁמֹן ונחליף זה בזה,
 אף אם שניהם של מעשר שני. **וְכֵן שְׂאֵר כָּל**
הַפְּרוֹת אסור להחליפם. **אֲבָל נוֹתְנִין זֶה לְזֶה**
מִתְּנַת חֵנָם כגון שמזמינו לאכול עמו על שולחנו,
 ואין חשש של טובת הנאה, שדרך אדם להכניס אורח
 בלא שום קבלת טובה ממנו¹:

משנה ב

מַעֲשֵׂר בְּהֶמְהוּ, אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ כשהוא תמים
 - בלא מום חי וכן אם הוא שחוט, **וְלֹא** כשהוא בעל
מוֹם חַי וְשָׁחוּט, וְאֵין מְקַדְּשִׁין בוֹ אֶת הָאִשָּׁה

שחוט לא תמים ולא בעל מום. אלא תמים, חלבו ודמו קרבין על גבי המזבח והבשר אוכלין אותו
 הבעלים בירושלים. ובעל מום אוכלים אותו הבעלים בכל מקום. ואידי דבעי למתני סיפא גבי
 בכור מוכרים אותו תמים חי, תני נמי רישא תמים חי: ואין מקדשין בו את האשה. דהוי כמכר:

ביאורים והרחבות

1. יש מפרשים שדווקא 'מתנת חנים' מותר ולא מתנה, שכן מחלוקת תנאים היא אם מתנה
 כמכר או לא, ולדברי האומר מתנה כמכר, אסור לתת מעשר שני אפילו במתנה, לפי שאין
 אדם נותן מתנה לחברו אלא משום טובת הנאה שהיתה לו ממנו. אך לכל הדעות מותר לתת
 מתנת חנים.

2. **פירוש:** נאמר בתורה (ויקרא כז, לב): "וְכָל מַעֲשֵׂר בְּקָר וְצֹאן כָּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר פֶּתַח הַשְּׂבֵט
 הָעֶשְׂרִי יִהְיֶה קִדְּשׁ לַה'". ומכאן שמצוה להפריש אחד מעשרה על בהמות טהורות שיוולדו

ר' עובדיה מברטנורא
א א מעשר שני אין מוכרין
 אותו. אפילו להוליכו לירושלים
 לפי שהוא קדש. וסתם מתניתין
 כר"מ דאמר מעשר [שני] ממון
 גבוה הוא: ואין מחליפין אותו.
 לא יאמר לו הילך יין ותן לי
 שמן, שמן ותן לי יין: ואין
 שוקלין כנגדו. סלע של חולין
 כנגד סלע של מעשר שני,
 משום בזוי מצוה: ולא יאמר
 אדם לחבירו בירושלים. לעיל
 איירי חוץ לירושלים, והכא
 קמשמע לן דאפילו בירושלים
 שקונין בדמיו מאכל ומשתה
 אינו רשאי להחליף: וכן שאר
 כל הפירות. אפילו אותן פירות
 דמעשר דידהו לא הוי אלא
 מדרבנן: אבל נותנים זה לזה
 מתנת חנם. כגון שמזמינו
 לאכול עמו על שולחנו. ודברי
 הכל היא, אבל לתת לו במתנה
 ממש לדברי האומר מתנה
 כמכר אסור: **ב אין מוכרין**
 אותו. דגמרינן גאולה גאולה
 מחרמים, נאמר במעשר (ויקרא
 כז) לא יגאל, ונאמר בחרמים
 (שם) לא ימכר ולא יגאל, מה
 להלן מכירה עמו אף כאן
 מכירה עמו: תמים חי. והוא
 הדין נמי שחוט, שנאמר לא
 יגאל אינו נמכר לא חי ולא

לרפואת דבורה בת תרצה שושנה

שלד . משנת רפאל

מעשר שני . פרק ראשון

ר' עובדיה מברטנורא

שקידושי אשה הם כמכר³.

הבכור מוכרים אותו תמים חי. משום דבבכור כתיב (במדבר יח) לא תפדה אבל נמכר הוא: ומקדשין בו את האשה. דממונו של כהן הוא ומותר למוכרו: אסימון. מטבע שאין עליו צורה, ואין מחללין עליו מעשר שני דכתיב (דברים יד) וצרת הכסף בידך, כסף שיש עליו צורה: ולא על המטבע שאינו יוצא. דכתיב (שם) ונתת הכסף בכל אשר תאזה נפשך, פרט לכסף שאינו יוצא, שאינו יכול לקנות ממנו מה שהוא רוצה: ולא על המעות שאינן ברשותו. כגון שנפל כיסו לים הגדול אינו יכול לפדות מעשר שני על מעות שבתוכו, שהוא צריך לשכור מי ששט על פני המים להוציאו: ג הלוקח בהמה לזבחי שלמים. ממעות מעשר שני, שכך הוא עיקר

הבכור⁴ - בכור בהמה טהורה, מוכרין אותו הכהנים בזמן הזה, שאין מקריבים קרבנות, אפילו תמים חי והקונה ימתין עד שיפול בו מום ויאכלנו, ובעל מום מותר לכהן למכרו חי וישחוט - בין חי בין שחוט, אפילו בזמן שבית המקדש קיים, ומקדשין בו את האשה שממון כהן הוא, ומותר למכרו.

אין מחללין מעשר שני על אסימון - מטבע שחוק שאין עליו צורה, שנאמר (דברים יד, כה): "וצרת הכסף בידך", ודרשו: כסף שיש עליו צורה, ולא על המטבע שאינו יוצא - שאין מקבלים אותו בתור מעות, כגון מטבע של מדינה אחרת או מטבע ישן שנפסל, ולא על המעות שאינן ברשותו אלא טמונים במקום אחר, שנאמר: "וצרת הכסף בידך" - כסף שבידך, פרט למעות שאינם ברשותך:

משנה ג

הלוקח - קונה בירושלים ממעות מעשר שני בהמה לזבחי שלמים, או חיה

ביאורים והרחבות

לאדם בכל שנה ושנה, וזהו 'מעשר בהמה'. וכשבא לעשר את בהמותיו, מוציאן בפתח זה אחר זה, ואת העשירי מכה בשבט צבוע בסיקרא, להיות ניכר שהוא המעשר. "העשירי יהיה קדש" - ליקרב, ודינו הוא שמקריבים חלבו על גבי המזבח, והבשר נאכל לבעלים בירושלים כמעשר שני. ואם נפל בו מום, אינו ראוי לקרבן ונאכל בכל מקום. ומפרטת המשנה את דברי הקדושה שיש בו.

3. הטעם מבואר בגמרא בכורות (לב, א) שנאמר במעשר בהמה (ויקרא כז, א): "לא יגאל", ונאמר בחרם (שם שם, כח): "לא ימכר ולא יגאל", ולמדו בגזרה שווה "לא יגאל, לא יגאל" - מה "לא יגאל" שכתוב בחרם מכירה עמו, אף "לא יגאל" שכתוב במעשר בהמה מכירה עמו, כלומר שדין מעשר בהמה כחרם, שלא יגאל ולא ימכר, ולכן אינו נמכר לא חי ולא שחוט, לא תמים ולא בעל מום. ואין מקדשין בו את האשה, שקידושי אשה הם כמכר, שנאמר (דברים כב, יג): "כי יקח איש אשה".

4. פירוש: בכור בהמה טהורה קדוש הוא משעה שיוצא מרחם אמו, ונותנים אותו לכהן, בין שהבכור הוא תם ובין שהוא בעל מום, אלא שבכור תם מצווה להקריבו על גבי המזבח, ובשרו נאכל לכהנים בירושלים, כדן בשר קדשים קלים - לשני ימים ולילה אחד. ובכור בעל מום ממונו של כהן הוא, ומותר לכהן למכרו לכל מי שירצה.